

Tiivistelmä

Sääksisäätiön toiminnan tarkoitus on suomalaisten petolintujen suojelun ja tutkimuksen sekä näihin liittyvän tiedotuksen edistäminen. Säätiössä toimii neljä työryhmää: Sääksityöryhmä, Merikotka-työryhmä, Haukka- ja pöllötyöryhmä sekä Viestintätyöryhmä, joissa on mukana maamme parhaita petolintujen asiantuntijoita. **Jokaisella työryhmällä on vuodelle 2022 omat kärkihankkeensa, joille hankitaan rahoitusta.**

Säätiön vapaaehtoiset petolintujen pesätarkastajat keräävät vuosittaista seuranta-aineistoa merikotkan ja sääksen pesinnästä sekä tutkimusta palvelevia näytteitä. Tämä aineisto tallennetaan Luonnontieteellisen keskusmuseon (Luomus) tietokantoihin, joissa se on osa Suomen Lajitietokeskuksen tietomassaa. Lajikohtaisen pesintätiedon keruuta kehitetään myös muiden petolintulajien osalta. Tätä kautta kerättyä tietoa jaetaan viranomaisille, tutkijoille ja maankäytön suunnittelijoille. Laajemmassa näkökulmassa kerätty tieto kertoo luonnon monimuotoisuuden muutoksesta Suomessa. Samalla luotettava tieto näiden petolintulajien pesimämenestyksestä palvelee mm. uhanalaisarviointia, EU:n lintudirektiiviin liittyvää raportointia ja HELCOM:n indikaattorien päivitystä.

Vuosien 2020 ja 2021 koronapandemia vähensi merkittävästi Sääksikeskuksen kävijämääriä, mikä teki toiminnasta tappiollista ja se heijastuu myös vuodelle 2022. Sääksikeskus palveluineen edistää ympäristökasvatusta ja luontoharrastusta ja vetää puoleensa lintuharrastajia ulkomaita myöten. Säätiön suositut pesäkamerahankkeet, satelliittisääkset ja satelliittimerikotkat palvelevat tutkimusta, tutkimuksen popularisointia, tiedottamista, ympäristökasvatusta ja kiinnostavat yleisöä.

Säätiö on yhtenä tukiorganisaationa mukana Luonnontieteellisen keskusmuseon EU:n Life Nature and Biodiversity -ohjelman rahoitushakemuksessa. Useampivuotisella rahoituksella edistetään uhanalaisten petolintujen suojelua (työnimi RaptorLife). Vuosina 2021-22 säätiö tekee poronhoitoalueella kahta selvitystä. Ympäristöministeriön hankkeessa selvitetään merikotkan suhdetta porotalouteen, mikä liittyy porotalouden korvausjärjestelmän kehittämiseen. Samanaikaisesti säätiö selvittää myös Metsähallituksen toimeksiannosta poronvasojen jäänteiden esiintymistä maakotkan pesillä. Nämä selvitykset valmistuvat vuoden 2022 lopulla. Hankkeet ovat herättäneet paljon myönteistä kiinnostusta pohjoisessa, ja niillä on myös merkitystä Sääksisäätiölle alan keskeisenä asiantuntijatahona.

Säätiön kotisivujen uutiset (www.saaksisaatio.fi) sekä Facebook ja Instagram -sivusto kertovat ajankohtaisista asioista. Työryhmissä mukana olevia henkilöitä kannustetaan lähettämään tiedonantoja julkaistavaksi näille foorumeille.

Lähtökohtia vuoden 2022 toiminnalle

Petolinnut ovat Suomen luonnossa keskeisiä luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön tilan indikaattoreita. Petolintujen elinympäristöissä ja pesäpaikoilla tapahtuvat muutokset ovat yleensä näille lajeille haitallisia. Maamme 29 pesivästä petolintulajista 14 on uhanalaisia ja ihmistoiminnasta aiheutuvat maankäytön muutokset ovat ajamassa monia lajeja ahtaalle. Suomen metsistä 92% on talousmetsiä ja 8% suojelualueita. Etelä-Suomessa vain 2% metsistä on suojeltu ja vain 4% näistä suojelumetsistä on erityisen arvokkaita vanhoja metsiä (>120 v.). Useimmat metsien petolinnuista suosivat vanhoja metsiä tai ovat peräti niistä riippuvaisia.

Säätiön toiminnassa on mukana maan parhaita petolintujen asiantuntijoita, joilla on tietämys eri petolintulajien suojelutilanteesta, uhkatekijöistä, tarvittavista toimenpiteistä ja tutkimustarpeista. Hyvät korkeakouluyhteydet avaavat mahdollisuuden opiskelijoiden opinnäytteisiin. Säätiö hakee asiantuntijoidensa avulla ja suosituksin rahoitusta eri lähteistä petolintujen suojeluun.

Säätiö jatkaa verkostoitumista muiden suojelualan järjestöjen, viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Tunnettavuuden lisääminen ja uusien toimintamuotojen löytäminen petolintujen suojelussa on tärkeää Sääksisäätiön toiminnan kehittämiseksi.

Tuulivoiman ohjeistamistarpeista ja BirdLife yhteistyöstä:

Vaikutusten arviointimenetelmissä ja haittojen vähentämistoimien suunnittelussa on huomattavaa kehittämis- ja ohjeistamistarvetta. Tärkeätä on kiinnittää huomiota etenkin lukuisten suunniteltavien, kaavoitettujen ja jo rakennettujen voimala-alueiden yhteisvaikutusten arviointiin. Useiden maakuntien tuulivoimaa käsittelevät maakuntakaavat ovat kuulemisvaiheessa 2022. Sääksisäätiö osallistuu lausuntomenettelyihin yhteistyössä Birdlife Suomen kanssa.

Sääksisäätiön yhteisenä kärkihankkeena vuonna 2022 on ohjeistaa tuulipuistojen suunnittelua siten, että suurten petolintujen suojelu tulee huomioiduksi tuulivoimaloiden sijoittelussa.

Hallinto

Säätiön hallitukseen kuuluvat vuosikokouksen (24.2.2022) päätöksellä seuraavat henkilöt (taustayhteisö/asiantuntemus):

Ilmari Häkkinen, puheenjohtaja - BirdLife Kanta-Häme
Vesa Hyyryläinen, varapuheenjohtaja - BirdLife Suomi
Markku Hyvärinen, toimitusjohtaja, Viestintäryhmän puheenjohtaja
Heikki Kainulainen, Sääksityöryhmän puheenjohtaja
Jouko Högmänder, Merikotkatyöryhmän puheenjohtaja
Erkki Korpimäki, Haukka- ja pöllötyöryhmän puheenjohtaja
Toni Laaksonen, petolintuasiantuntija Turun yliopisto
Heikki Lokki, petolintuasiantuntija Helsingin yliopisto

Ossi Nokelainen, petolintuasiantuntija Suomen luonnonsuojeluliitto ry,
 Jyväskylän yliopisto
Hannu Tikkanen, petolintuasiantuntija Oulun yliopisto
Jari Valkama, petolintuasiantuntija Luomus

Säätiö toteuttaa yhteistyössä Luomuksen ja maamme noin 300:n petolinturengastajan ja muiden lintuharrastajien kanssa petolintujen seurantaa. Tässä toiminnassa on oleellisen tärkeää verkostoituminen koko maahan, vapaaehtoisten harrastajien innostaminen ja ohjaaminen sekä toimiva yhteistyö maanomistajien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Säätiön talouden pääpiirteet vuonna 2022

Säätiön taloustilanne heikkeni merkittävästi vuonna 2020 eikä parantunut vuonna 2021 johtuen koronapandemian aiheuttamien rajoitusten ja suosituksien vaikutuksesta. Ne laskivat Pohtiolammen Sääksikeskuksen kävijämäärää sekä sieltä ostettujen tuotteiden ja palvelujen määrää. Tulot putosivat lähes puoleen verrattuna aikaisempiin vuosiin. Säätiö on vuosittain toteuttanut hankerahoituksella pieniä kehittämishankkeita ja saanut erilaisia avustuksia toimintaansa. Tässä ympäristöministeriön myöntämä harkinnanvarainen avustus järjestöille on ollut tärkeä osa säätiön rahoitusta. Vuoden lopussa valmistuu ympäristöministeriön teettämä selvitys merikotkien porotaloudelle aiheuttamista vahingoista samoin kuin maakotkista poronvasojen saalistajana. Tavoitteena on myös saada säätiön kustantama sääksiaiheinen tietokirja valmiiksi syksyllä. Näistä saatavat tulot parantavat osaltaan säätiön taloustilannetta.

Sääksityöryhmä

Sääksenpesien tarkastukset

Sääksien pesätarkastukset jatkuvat eri puolilla maata noin sadan vapaaehtoisen sääksirengastajan toimesta ja lähes yksinomaan omalla kustannuksella vuonna 2022. Osa heistä on jo mukana aktiivisesti säätiön toiminnassa ja kaikille sääksirengastajille suunnattu oma sähköinen sääksiverkko avataan palvelemaan tiedonvälitystä. Sääksirengastajien joukko ikääntyy vauhdilla ja mukaan tarvitaan nuoria rengastajia. Säätiö tulee tiedottamaan asiasta lintuyhdistyksiä ja järjestää innokkaille harrastajille mahdollisuuden osallistua maastotöihin kokeneen sääksirengastajan ohjauksessa. Lapin sääksenpesien tarkastuksiin haetaan rahoitusta. Suomen sääksien pesätarkastusten tulokset (pesivä kanta, poikastuotto jne) kootaan vuosittain yhteenvedoksi säätiön kotisivuille samalla tavoin kuin merikotkan osalta jo nykyisin tehdään.

Sääksen tekopesät

Enemmistö maamme sääksistä (noin 1400 paria) pesiin nykyisin sääksirengastajien rakentamilla pesäalustoilla, jotka myrskytuulen kestävinä säilyvät puussa vuosikymmeniä ja yleensä pidempään kuin luonnonpesät. Luonnonpesien putoamiset pyritään korjaamaan mahdollisimman pian, jotta

pesintä hyväksitodetulla reviiirillä voisi jatkua katkeamatta. Paikoin on myös perusteltua rakentaa tekopesiä uusille kohteille, sillä pesintään sopivista puista on yhä puute. Vanhempien tekopesienkin kohdalla pesän lähipuuston kasvu aikaansaa varjostuksellaan ajan myötä pesän hylkäämisen. Reviiri voidaan pitää asuttuna rakentamalla lähistölle tekopesä tai poistamalla ympäriltä varjostavat puut. Tekopesien rakentaminen edellyttää metsänomistajan lupaa ja lähes poikkeuksetta nämä ovat suhtautuneet myönteisesti tekopesien rakentamiseen. Tämä koskee myös kotkien ja haukkojen tekopesiä.

Säätiölle tulee metsänhakkuiden, kaavoituksen, tiehankkeiden ja maa-ainesten oton suunnittelu-vaiheessa tiedusteluja miten suhtautua lähialueella sijaitsevaan sääksenpesään. Yleensä näissä tilanteissa vaikka pesäpuu säästyy niin itse pesäpaikka ei. Yleisen edun ollessa kyseessä joudutaan tukeutumaan korvaavien tekopesien rakentamiseen lähistölle rauhalliseen paikkaan ja sääksen kohdalla siirrot ovat onnistuneet.

Vuosittain yleistyneet kesämyrskyt aiheuttavat enenevässä määrin pesien tuhoutumisia. Säätiö saa useita yhteydenottoja vuodessa maanomistajilta ja kesämökkiläisiltä toiveesta rakentaa tuhoutuneen pesän tilalle uuden pesän. Tähän on varauduttava ennakkoon.

Edellä mainittujen seikkojen takia tekopesien rakentamista jatketaan vuoden 2022 aikana. Sääksityöryhmä tai paikallinen sääksirengastaja apulaisineen rakentavat tekopesiä ennen kaikkea alaspudonneiden tai pesäpaikan umpeutumisen vuoksi menetettyjen pesäpuiden tilalle. Työstä aiheutuviin kuluihin haetaan rahoitusta eri lähteistä. Yhteistyökumppanimme, metsäyhtiö UPM metsä, on suhtautunut vuosien ajan hyvin myönteisesti omilla maillaan tekopesien rakentamiseen ja edistänyt siten ansiokkaasti sääksen ja muidenkin petolintujen suojelua. Yhteistyösopimus päivitetään kolmelle seuraavalle vuodelle ja se huomioi tiedossaolevat petolintujen pesäpuut yhtiön talousmetsissä.

Pesäkamerat

Sääksenpesille asennettujen pesäkameroiden käyttö tulee jatkumaan vuoden 2022 aikana. Satakunnan, Janakkalan, Paltamon, Muonion ja Kolarin pesäkamerat valmistaudutaan sijoittamaan pesille Varsinais-Suomen ELY-keskuksen luvalla ennen sääksien saapumista. Myös yleisö pääsee seuraamaan pesätapahtumia säätiön kotisivuilta. Pesäkamerat ovat saaneet suuren joukon säännöllisiä seuraajia ja säätiö hakee uudemman kerran pienkeräyslupaa lahjoitusten saamiseksi. Vuosien mittaan on kertynyt mittava kuva-aineisto (15 pesintäkautta) pesätapahtumista eri puolilta maata. Kuvamateriaalin läpikäyminen on haastava tehtävä ja edellyttää sopivan analyysi-menetelmän kehittämistä. Vuoden 2022 talousarvioon varataan starttiraha, jolla työ saadaan alulle.

Pesäkameroiden rinnalla on saatu hyviä tuloksia myös pesän lähistölle sääksen istumapuille sijoitetuilla lähettävillä riistakameroilla. Työtä tullaan jatkamaan ja hyödyntämään saadut kokemukset ja kertynyt täydentävä materiaali sääksen pesimäbiologiasta. Kuvamateriaalia käytetään soveltuvin osin sääksiaiheisen - tietokirjan kuvituksessa.

Satelliittilinnut

Säätiöllä oli seurannassa syksyllä 2021 kaksi Kainuun pesiltä peräisin olevaa sääkseä (Kasper ja Salli). Lisäksi on epävarmaa vieläkö renkolainen Ilpo-sääksi on hengissä vai onko lähetin vain sammunut seitsemän vuoden jälkeen. Satakunnan Sanni-sääksi on niin ikään lopettanut paikannuksien lähettämisen. Asia selvitetään kesällä 2022 etsimällä näitä lintuja vanhoilta pesäpaikoilta.

Pohtiolammen Sääksikeskus

Sääksisäätiön talouden perustana on ollut vuosien ajan Kangasalan Pohtiolammella sijaitseva Sääksikeskus ja siellä piilokojujen vuokraustulot ja muu tuotemyynti. Kuvauspalveluja tarjotaan entiseen tapaan ja siihen liittyviä työtehtäviä samoin kuin muita Sääksikeskuksen töitä jaetaan useamman henkilön kesken Juhani Koivun siirtäessä tehtäviä muille. Heikki Kainulainen, sääksityöryhmän puheenjohtaja vastaa tehtävien hallinnosta ja hänen apunaan on Simo Loisa. Yhteistyö Kangasalan kaupungin kanssa jatkuu ja Sääksikeskukseen etsitään huhti-syyskuulle 2-3 työllistettävää henkilöä.

Sääksikeskus sijaitsee Wääksyn kartanon vuokramaalla. Vuokrasopimus umpeutui vuoden 2021 lopussa ja uusi pyritään saamaan voimaan seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi Sonja ja Henrik Danielssonin kanssa sopien. Säätiö vuokraa kahvila- ja ruokailutilat edelleen Jouko Alhaisen Taigabird Oy:lle. Keskuksen ylläpidon kehittämiseen, työllistettävien töiden ohjaukseen ja opastustehtäviin on välttämätöntä saada palkallisena osavuotinen (5 kk) työntekijä/alan harjoittelija. Sääksityöryhmä laatii keskukselle lähivuosien kehittämissuunnitelman, johon etsitään rahoitusta.

Vuonna 2021 Pirkanmaan ely-keskuksen kanssa sovittu kaksivuotisen projektin aloitus siirtyy vuodelle johtuen alueen virtavesien käytön uudelleenjärjestelyistä. Projektin tarkoitus on Pohtiolammen kautta virtaavien vesien ravinnekuorman vähentäminen vesilintukosteikolla sekä vanhoihin kala-altaisiin kertyneen ravinteikkaan pohjalietteen poistaminen.

Sääksityöryhmän jäsenet osallistuvat vuoden 2022 aikana talkootöinä pesätarkastuksiin, tekopesien rakennukseen, pesäkameroiden ja akkujen siirtoon ja sääksikeskuksen ympäristönhoitoon ja pönttöjen rakentamiseen.

Näyttelyt ja tiedotus

Sääksikeskuksen kesäkauden 2022 näyttely esittelee Sääksisäätiön toimintaa 30 vuoden ajalta. Yleisötornin seinien infomateriaalia täydennetään tilan kattoon sijoitettavilla lintujen silhuettikuvilla luonnollisessa koossa. Yhteistyössä Taigabird Oy:n kanssa kootaan kosteikkotornin seinille kuvia paikalla vierailevista ranta- ja vesilinnuista sekä kerrotaan kosteikoista ja niiden tärkeydestä elinympäristöinä. Pirkanmaan Kantri ry:ltä haetaan tukirahoitusta pysyvän näyttelyn kuluihin.

Sääksitietokirjan teko on edennyt siihen vaiheeseen, että se on mahdollista saada säätiön omakustanteena valmiiksi syksyllä 2022. Pertti Saurola kirjoittaa tekstin ja Juhani Koivu ja Ilmari Häkkinen kokoavat kirjaan kuvamateriaalin käyttäen apuna sääksikuvaajia.

Sääksisäätiö 30 vuotta

Sääksisäätiön 30 v juhlatilaisuus on jouduttu siirtämään koronan vuoksi kahdesti. Juhlatilaisuus on suunniteltu pidettäväksi Suomen luonnon päivänä elokuun 27. 2022. Aamupäivän ohjelma on tarkoitettu kutsuvieraille Kangasalan kaupungin Kangasalasalilla. Iltapäivällä järjestetään Pohtiolammen Sääksikeskuksessa yhdessä Taigabird Oy:n kanssa toiminnallinen yleisötilaisuus Lintutapahtuman muodossa. Paikan päällä esitellään säätiön toimintaa eri aikoina ja pidetään työnäytöksiä sekä jaetaan tietoa petolinnuista. Mukaan pyritään saamaan sekä nykyisiä että uusia lintuharrastajia. Linnaseutu ry:ltä haetaan avustusta säätiön vaiheita kuvaavan kiertävän valokuvanäyttelyn tekoon.

Sääksityöryhmän kärkihankkeina vuonna 2022 ovat Sääksikeskuksen kehittäminen ja sääksiaiheisen tietokirjan julkaisu.

Merikotkatyöryhmä

Suomen pesivän merikotkakannan inventointi

Vuonna 1973 alkanut pesivän merikotkakannan seuranta on muuttunut vaativaksi urakaksi, kun pesivä kanta on kasvanut 30 parin 5:stä poikasesta 600 pariin, jotka tuottavat nyt poikasista niin paljon, että lajin häviämisen uhka on kadonnut. Kannan seuranta, kerätty tieto ja siihen perustuva merikotkan suojelutyö on tuottanut erinomaisen hyvän tuloksen.

Näillä kuudellasadalla parilla tunnetaan noin 1200 hyväkuntoista pesää, jotka tarkastetaan vuosittain. Poikasista suurin osa rengastetaan ja niistä samoin kuin pesältä löytyvistä saaliseläimistä otetaan näytteitä eri tutkimusten tarkoituksiin. Emolintuja tunnistetaan sekä pesätarkastuksen yhteydessä otetuista valokuvista (renkaiden koodeista) että emolintujen pudottamien sulkien DNA:sta. Työryhmän vapaaehtoiset keräävät kummankin tunnistustavan maastoaineiston Turun yliopiston tutkimukseen, jossa on tähän mennessä tunnistettu 240 yksilöä. Tästä aineistosta voidaan tutkia populaation rakennetta ja yksilöiden elinikää.

Merikotka on Itämeren ekosysteemin huippupeto, joka – kuten tunnettua – reagoi ympäristön muutoksiin. Parhailtaan Pohjois-Itämeren alueella riehuva lintuinfluenssa on yksi esimerkki tästä: vuonna 2021 tämä virus todettiin kuolinsyiksi useissa poikasissa ja aikuisissa Ruokaviraston tutkimuksissa, joissa merikotkatyöryhmä avusti. Kuolleet merikotkat tullevat myös vuonna 2022 kertomaan tämän taudin levinneisyydestä maassamme. Uutena tutkimuksena on tarkoitus käynnistää vuonna 2022 mikromuovien leviämisen seuranta merikotkilta otettavista näytteistä.

Merikotkan pesätarkastajien kokoama tieto tallennetaan usein jo pesäpuun juurella Luomuksen Kirjekyllä-tietokantaan. Tietoja käytetään mm. raportoinnissa

Itämeren suojelukomissiolle (HELCOM) ja EU:lle. Suomen Ympäristökeskus (SYKE) on vastuuviranomainen kansainvälisessä raportoinnissa ja SYKE avustaa merikotkatyöryhmää pesäseurannan tietokannan tietojen laadun varmistamisessa.

Ympäristöministeriö on vuosittain tukenut säätiön vapaaehtoisten tekemiä merikotkan pesätarkastuksia siten, että avustuksella on maksettu polttoainekuluja sekä muita suoria kustannuksia. Ahvenanmaalla maakuntahallitus osallistuu – Ålands Penningautomatföreningin avustamana – säätiön pesätarkastajien kulujen korvaamiseen. Poronhoitoalueella Metsähallitus on raportoinut Sääksisäätiölle ilmasta tehtyjen tarkastusten tuloksia ja Kemijoki Oy on avustanut merikotkan pesätarkastajia maastotöiden matkakustannusten sekä poikasten rengastuksen ja näytteenoton osalta.

Kun vuonna 2021 tarkastettiin 797 reviiriä (joista 598 asuttua) ja löydettiin 50 uutta asuttua reviiriä ja uutta 115 vaihtopesää, voidaan arvioida tämän tiedon perusteella arvioida vuoden 2022 tavoitteita ja tuloksia. Arvio alkavalle vuodelle on, että pesiä tarkastetaan noin 1270, uusia reviirejä löydetään noin 50 ja uusia vaihtopesiä yli 100. Edellisten vuosien tietoihin perustuen voidaan arvioida vapaaehtoisten tarkastajien vuoden 2022 suoritteiksi (ilman Ahvenanmaata ja Lappia) 3700 työtuntia, 48 000 km autolla ja 9500 km veneellä. Näistä inventointimatkoista aiheutuvien suorien kustannusten kattamiseen Sääksisäätiö hakee ympäristöministeriöltä avustusta. Sääksisäätiö ei maksa petolintujen seuranta- tai suojelutyöstä palkkaa kenellekään.

Sääksisäätiö järjesti webinaarin 15.1.2022 maamme merikotkan ja kalasääsken pesätarkastajille ja heidän avustajilleen. Päivän aikana pidettiin esityksiä sekä merikotkasta että sääksistä.

Kerätyn tiedon käytön kehittäminen

Luomuksessa on käynnissä tietokantojen ja niihin liittyvien ohjelmistojen uudistaminen. Uudistamisen taustalla on Luomuksen yhteydessä toimivan Suomen Lajitietokeskuksen äskettäin käynnistynyt toiminta. Tavoitteena on virtaviivaistaa mm. petolintujen pesien paikkatietojen, pesimätuloksen ja rengastustietoja keruuta, tallennusta ja käyttöä. Säätiön asiantuntijat ovat mukana tässä työssä edustamassa sekä tiedon kerääjien näkökulmaa että tiedon käyttäjien tarpeita.

Merikotkatyöryhmä on toimittanut vuosittaisilla pesätarkastuksilla päivitetty merikotkien pesätiedot Sykelle, ely-keskuksille ja Ahvenanmaan maakuntahallitukselle, aiemmin myös Suomen Metsäkeskukselle. Kaikkien petolintujen pesäpaikkatietojen saaminen Suomen Metsäkeskuksen käyttöön on murrosvaiheessa. Lajitietokeskuksen rajapinta ei vielä vuoden 2022 alussa toimi aivan toivotulla tavalla, ja työ sen kehittämiseksi jatkuu. Merikotkien Haliaetus-tietokanta on tässä kehityksessä testausaineistona. Sääksisäätiö on toimittanut merikotkien ja sääksien pesäpaikkatiedot vuosittain myös suoraan suurimmille metsäyhtiöille (UPM, Stora Enso, Tornator, Metsä Group, Finsilva, Metsätalous), jotka ovat siirtäneet tiedot paikkatietojärjestelmiinsä. Näin vältetään vahingossa tapahtuva pesäpaikkojen tuhoutuminen metsänkäsittelyssä. Tämä yhteistyö on alkanut lupaavasti ja sitä kehitetään edelleen vuonna 2022. Tarkoituksena on

vähitellen lisätä yhteistyötä myös petolintuharrastajien ja metsäalan ihmisten välillä paikallisella tasolla.

Suomen Metsäkeskuksen johdolla on käynnissä ohjeistuksen laatiminen merikotkan ja sääksen sekä maakotkan pesien aikaisempaa paremmaksi huomioon ottamiseksi ja pesintöjen turvaamiseksi metsätaloustoimissa. Merikotkan ja sääksen osalta Sääksisäätiön edustajat ovat työryhmässä asiantuntijaroolissa. Toteutuessaan tämä kehitteillä oleva tiedonkulun parantaminen ja yhteistyö voivat johtaa erittäin merkittävään petolintujen suojelutilanteen parannukseen. Ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus parantaa merikotkaa, maakotkaa ja sääkseä koskevan tiedon kulkua viranomaisille. Kehityksessä on kuitenkin näkyvissä vielä ainakin kolme kehittämiskohdetta: 1) tiedon käyttäjät, erityisesti metsäammattilaiset tarvitsevat huomattavan määrän koulutusta, ohjeistusta ja tietoaineistoa työnsä tueksi, 2) metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden tietoon saatettujen pesäpaikkojen suojeleminen edellyttää toimivaa korvausjärjestelmää, ja 3) metsäalan toimijoiden ja lintuharrastajien välille tulee rakentaa toimiva ja kattava yhteistyö, joka edellyttää ennakkoluulojen hylkäämistä ja sovittuja yhteistyökäytäntöjä siten, että tieto kulkee – ei vain rekistereiden kautta – jo kenttätasolla, mutta samalla tietojen joutuminen väärin käsiin estetään.

Sääksisäätiön nettisivujen kautta on tieto säätiön ja sen merikotkatyöryhmän asiantuntemuksesta levinnyt tietoa tarvitsevien käyttöön. Tuulivoiman rakentaminen jatkuu Suomessa kiihkeänä, ja vuoteen 2025 mennessä odotetaan maahamme rakennettavan noin 1000 uutta tuulivoimalaa. Työryhmän keräämän tiedon mukaan tuulivoimalat ovat jossakin määrin vaarallisia merikotkille, jotka eivät osaa väistää voimaloiden lapoja. Tuulipuistojen lisääminen yhdessä muun kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun kanssa merkitsee, että myös vuonna 2022 tullaan työryhmältä usein tiedustelemaan lajin pesäpaikoista sekä muista elintapoihin liittyvistä asioista. Näitä tiedusteluja on ollut vuosittain kymmeniä.

Lähetinlinnut

Merikotkatyöryhmä on vuodesta 2009 alkaen varustanut nuoria merikotkia lähettimellä. Säätiöllä on valmius myös vuonna 2022 lisätä lähetinlintuja, jotka välittävät tietoja liikkeistään pesintäaikana, muuttomatalla ja talvehtimisalueella. Linnut tuovat arvokasta tietoa tutkijoiden käyttöön. Toistaiseksi on onnistuttu valjastamaan vain muutama vanha, pesimäikäinen merikotka lähettimellä. Tarvittaisiin kuitenkin lisää tietoa siitä, miten pesivät linnut käyttävät reviiriään saalistuksessa, miten valikoituvat niiden saalistuspaikat, lentolinjat ja lentokorkeudet. Merikotka on erittäin valpas ja arka esim. haaskalla eikä vanhoja merikotkia ole toistaiseksi onnistuttu pyydystämään pesimäreviireiltään. Lähetinlinnuiksi on tähän mennessä saatu kolme loukkaantunutta ja sittemmin kuntoon hoidettua kotkaa.

Nuorten lintujen kulkemat liikkumiset ja reitit ovat yleisön nähtävissä Luomuksen sivustolla (www.luomus.fi/satelliittisaakset, www.luomus.fi/satelliittimerikotkat). Nämä lähettimellä ovat keränneet lukuisan joukon seuraajia. Pesintäaikainen paikkatieto on suojelusyistä jätetty ilmoittamatta. Nimikkolintujen liikkeet kiinnostavat myös lehdistöä ja niistä on tarkoitus tehdä muuton ajalta artikkeleita.

Nykyistä lähetinaineistojen hyödyntämistä tieteellisissä tutkimuksissa hankaloittaa aineistojen sijoittuminen usealle eri taholle. Sääksisäätiön edustajat neuvottelevat eri osapuolten kanssa toimintatavoista aineiston kokoamiseksi yhteen paikkaan.

Tähän mennessä satelliittimerikotkien liikkeistä on saatu aineistoa tutkimuksiin, joissa arvioidaan pesästä lähteneiden poikasten liikkumista pesän lähellä ja itsenäistyvien nuorten lintujen maastonkäyttöä. Erityisesti merikotkan pesien ja saalistuslentojen huomioon ottaminen tuulipuistojen suunnittelussa on ollut näiden tutkimusten tähtäimessä. Tutkimusraportteja on julkaistu ja julkaistaan jatkossakin kansainvälisissä tieteellisissä sarjoissa.

Merikotka, maakotka ja porotalous

Keväällä 2021 käynnistynyt, ympäristöministeriön tilaama kaksivuotinen tutkimushanke merikotkan porotaloudelle aiheuttamista vahingoista jatkuu vuonna 2022. Ensimmäisenä vuotena sekä maastossa että vasomistarhoilla kerättyä aineistoa täydennetään. Vuoden loppuun mennessä hankkeesta jätetään tilaajalle loppuraportti.

Kevään ja kesän 2021 kokemuksista opittiin, että vasovien porolaumojen ja niitä mahdollisesti seuraavien kotkien seuranta maastossa on vaikeaa. Tähän vaikuttaa ennen muuta se, että parhaaseen vasomisaikaa toukokuussa hanget harvoin kantavat moottorikelkkaa ja joet tulvivat. Saatu kokemus johtaa siihen, että kotkien tarkkailu tulee vuonna 2022 keskittymään vasomistarhoihin, joihin tiedetään kokoontuvan merikotkia ja maakotkia. Kuluneena vuonna varustettiin kymmenen poronhoitoalueella syntynyttä merikotkan poikasta satelliittilähettimellä. Tarkoituksena on seurata näiden nuorten lintujen liikkumista suhteessa porotokkien liikkumiseen, josta saadaan tietoa mm. paliskuntien pannoittamilta poroilta. Kesällä merikotkan pesiltä kerätään tietoa poron koparoiden mahdollisesta esiintymisestä, ja näistä otetaan talteen näytteitä.

Metsähallitus tilasi samaan aikaan Sääksisäätiöltä toisen selvityksen, joka koskee maakotkaa. Aiemmin tiedetään, että maakotkan pesiltä löytyy enemmän poronvasojen koparoita kuin merikotkan pesiltä. Näitä kerättiin jo vuonna 2021. Koparoista ja niiden lukumääristä arvioidaan saatavan tietoa ilmiön yleisyydestä ja siitä, minkä ikäisiä ja kuntoisia vasoja tai vasojen osia maakotkat tuovat poikaspesille. Kahden vuoden näytteiden perusteella ehkä saadaan myös tietoa eri vuosien tilanteesta, johon mm. kevään sääolot ja muu ravintotilanne reviiireillä saattaa vaikuttaa.

Sääksisäätiön merikotkatyöryhmän sihteeri Camilla Ekblad toimii molemmissa hankkeissa vastaavana tutkijana. Hän on aiemmin tutkinut merikotkan ravintoa eri puolilla maata. Tieteellisenä asiantuntijana toimii professori Toni Laaksonen Turun yliopistosta. Laaksonen on myös säätiön hallituksen jäsen.

Merikotka tiedotusvälineissä

Merikotka muiden suurten petoeläinten tavoin kiinnostaa suuresti tiedotusvälineitä. Työryhmä laatii myös alkusyksystä 2022 tiedotteen koskien

merikotkan pesimätulosta. Tässä yhteydessä on myös hyvä tilaisuus valottaa ajankohtaisia ongelmia tai viimeisintä tutkimustietoa lajista. Lähettämiä kantavien merikotkien liikkumiset ja kohtalot ovat usein aiheena tiedotusvälineissä, samoin merikotkat lintuinfluenssan levittäjinä ja uhreina.

Sisämaassa, Pohjois-Suomi poislukien merikotkareviirien lukumäärä kasvaa vuosittain ja vuonna 2020 niitä oli 38. Tietomme sisämaan merikotkien ravinnosta on puutteellinen ja sen selvittämiseksi haetaan lupaa Varsinais-Suomen elykeskukselta asentaa ennen pesinnän alkua yhdelle sisämaan pesälle säätiön nettikamera seuraamaan pesätapahtumia. Nettikameran ottamat kuvat ohjataan näkymään myös yleisölle sekä säätiön kotisivuilla että Luomuksen sivuilla.

Kun merikotkaa, maakotkaa ja poroa koskevat tutkimukset ovat valmistuneet, tullaan niistä tiedottamaan siten kun tutkimuksien rahoittajien kanssa sovitaan. Poronhoidon suhde petoeläimiin on arka, mutta samalla yleistä kiinnostusta herättävä aihe. Onkin odotettavissa, että tuloksista syntyy sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla keskustelua.

Merikotkan paluu – valokuvanäyttely

Hannu Vainiopekan kuvaama ja säätiön rahoittama valokuvanäyttely jatkaa kierrostaan eri puolille maata. Näyttelytiloista on sovittu seuraavasti: Luonnontieteellinen keskusmuseo, Tampereen Metso-kirjasto, Joensuun Reijolan kirjasto, Metsähallituksen näyttelytilat Rovaniemen Pilke, Yllästunturi ja Tunturi-Lappi. Näyttelyä täydennetään Merikotka ja porovahingot -hankkeesta saaduilla tiedoilla.

Merikotkatyöryhmän kärkihankkeina vuonna 2022 jatkuu pesivän kannan seuranta sekä selvitys merikotkien aiheuttamista porovahingoista.

Haukka- ja pöllötyöryhmä

Haukka- ja pöllötyöryhmä jatkaa metsissä elävien haukkojen ja pöllöjen tutkimus- ja suojelutoimintaa. Metsässä elävien haukkojen, kuten kana-, hiiri- ja mehiläishaukan kannan laskun syistä on monia arvioita, mutta metsäelinympäristön, erityisesti vanhojen ja varttuneiden kuusimetsien väheneminen on todennäköisin pääsyy. Vanhojen ja varttuneiden metsien häviäminen on osoitettu myös pääsyyksi helmipöllön vähenemiselle pitkäaikaistutkimusten perusteella. Sääksisäätiö tekee yhteistyötä metsähaukkojen ja -pöllöjen tutkimuksesta ja suojelusta kiinnostuneiden harrastajien sekä Luomuksen koordinoiman valtakunnallisen petolintuseurannan kanssa, jotta alamäki saataisiin pysähtymään ja pidemmällä ajalla nousujohteiseksi. Toinen haastava tehtävä on lintuharrastajien tuhansien tekopesien ja yli kymmenen tuhannen pöllönpöntön saaminen Luomuksen ylläpitämään tietokantaan. Petolintujen suojelua edistävä ja esittelevä mallimetsä UPM:n mailla Janakkalassa käynnistetään vuoden 2022 aikana. BirdLife Kanta-Hämeen lintuharrastajat pyydetään mukaan maastotöihin.

Säätiö järjestää olosuhteiden salliessa vuoden 2022 aikana paikallisten lintuyhdistysten kanssa tilaisuuksia, joissa kerrotaan petolinnuista ja niiden suojelusta. Tilaisuuksissa on mukana paikallisia petolintuharrastajia kertomassa omasta työstään. Petolintuillat aloitetaan keväällä Kanta-Hämeestä ja edetään Pirkanmaalle. Saatujen kokemusten perusteella niitä jatketaan eri osiin maata.

Työryhmän kärkihankkeina vuonna 2022 ovat työryhmän keskinäisen yhteydenpidon tehostaminen ja haukoista ja pöllöistä kiinnostuneiden lintuharrastajien aktivointi mukaan maastotöihin.

Viestintätyöryhmä

Viestintäryhmä tukee muiden työryhmien toimintaa tiedottamalla siitä mediassa, facebookissa ja kotisivuillaan. Myönteisen suhtautumisen lisääminen ja muuttaminen konkreettisiksi suojelutoimenpiteiksi, joilla on vaikuttavuutta, on yksi Sääksisäätiön kehittämiskohteista.

Sisäisessä viestinnässä ovat apuna alan harrastajia laajalti kattava sähköpostiviestintä merikotkaverkon avulla ja vastaava sääksirengastajien ja harrastajien sääksiverkko otetaan käyttöön. Kansalaisille ja viranomaisille on nyt ensi kertaa tarjolla myös suorat sähköpostiosoitteet saaksi@saaksisaatio.fi ja merikotka@saaksisaatio.fi. Sääksisäätiöllä on edustavat nettisivut (www.saaksisaatio.fi) ja säätiö näkyy Facebookissa ja Instagrammissa. Nämä palvelevat sekä sisäistä että ulkoista viestintää. Näille kanaville tuotetaan ajankohtaista tiedotusaineistoa, joka kattaa säätiön toimintakentän ja innostaa uusia ihmisiä tulemaan seuraajiksi ja löytämään tien aktiiviseksi toimijaksi. Tiedotuksen tehtävänä on samanaikaisesti varmistaa, että informaatio tavoittaa entistä kattavammin myös pidempiaikaiset petolintujen harrastajat. Näkyvyyden saaminen perinteisessä mediassa ja eri puolilla maata on vaativa tehtävä. Päivitetyt nettisivut vahvistavat ja tuovat näkyviin säätiön uusiutuneen profiilin.

Viestintäryhmän kärkihankkeina vuonna 2022 ovat viestinnän keinoin saada uusia petolintuharrastajia mukaan toimintaan ja uusien rengastajien aktivoiminen ja kouluttaminen ikääntyvien avuksi ja sittemmin vastuullisiksi jatkamaan petolintuseurantaa.

Yhteistyö viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa

Eri toimijoiden yhteistyö on välttämätöntä petolintujen suojelussa. Sääksisäätiön vapaaehtoistyön onnistumisen mittarina voidaan pitää sääksen, merikotkan ja muiden petolintujen populaatioiden kasvua pidemmällä aikavälillä. Vähälukuisina lajeina petolintujen kantojen suotuisan suojelun tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttävät aktiivisia suojelutoimia ihmistoiminnan muuttaessa petolintujen elinympäristöjä epäedulliseen suuntaan monin eri tavoin. Petolintupopulaatioiden kehitys heijastaa osaltaan luonnon monimuotoisuuden tilaa. Suojelun onnistuminen edellyttää monipuolista yhteistyötä maan- ja metsänomistajien, petolintujen seurantaan osallistuvien maastohenkilöiden ja muiden tahojen, metsäsektorin, yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä viranomaisten välillä.

Suojelun perustana on tutkittu tieto. Suojelua hidastaa tutkitun tiedon leviämiseesteet maan- ja metsänkäytön toimijoille ja viranomaisille. Leviämisesteinä voidaan pitää eri toimijoiden yhteistyön puutetta sekä osittain lainsäädännön asettamia rajoituksia. Sääksisäätiö on petolintujen suojelun asiantuntijaorganisaatio ja sen rooli petolintujen suojelussa on (1) tutkimusaineiston kokoamisen edistämässä, (2) yhteistyön lisääminen maan ja metsän käytön toimijoiden kanssa ja (3) yhteistyö viranomaisten kanssa.

Luomus vastaa Suomessa petolintukantojen seurannasta ja Sääksisäätiö avustaa tässä työssä. Luomuksessa ylläpidettävät tietokannat ovat keskeisiä työvälineitä pesintöjen seurantatietojen kokoamisessa. Viime vuosina myös Turun yliopiston biologian laitos ja Biodiversiteettiyksikkö ovat olleet mukana yhteistyössä ja petolintutkimuksen kehittämisessä. Metsähallituksella on erityisvastuulajiensa (maakotka, muuttohaukka ja tunturihaukka) seurannan koordinoituvastuu koko Suomessa.